

White paper Positief Onderwijs

anders denken door anders te kijken

Petra van Haren en Koos Stienstra

Anders denken door anders te kijken

White paper Positief Onderwijs

Auteurs: Petra van Haren en Koos Stienstra

Omslagfoto: Hans Roggen

© AVS/Intraverte, 2019

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd worden en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband, elektronisch of op welke andere wijze dan ook en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de AVS en Intraverte.

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Inhoud

Positief Onderwijs: de kernfilosofie	4
De matrix van Het Kind Observatie en Begeleiders Web: zeven dimensies	5
Theoretisch Kader.....	7
Positief Onderwijs in de praktijk.....	10
Waarom Positief Onderwijs?	10
Over de auteurs	14
Eindnoten	15

Positief Onderwijs: de kernfilosofie

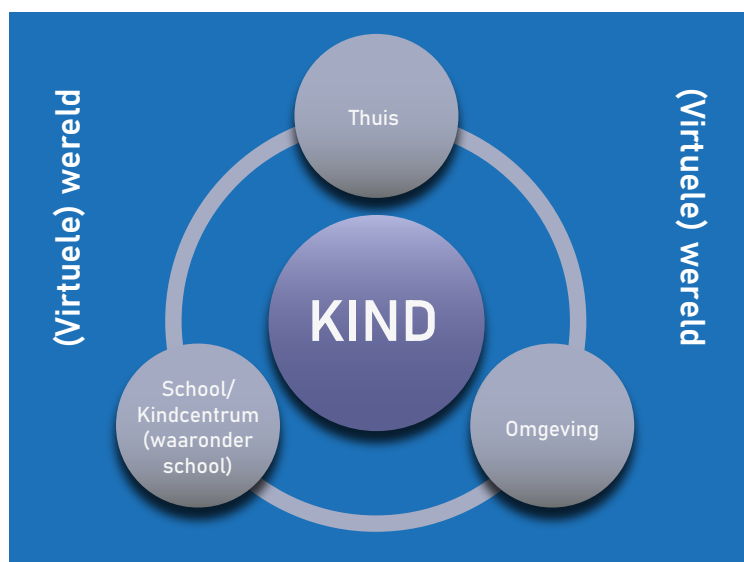
Kinderen zijn de toekomst. Daarom is het van groot belang dat wij het onderwijs en de zorg bieden die zij nodig hebben en die aansluit bij de toekomst waar zij voor staan. In het onderwijs zou voortdurend de vraag centraal moeten staan hoe wij kinderen het beste kunnen helpen bij hun groei en ontwikkeling.

Binnen het onderwijs dringt steeds meer het besef door dat het Passend onderwijs in zijn huidige vorm kinderen onvoldoende biedt. Bovendien vraagt een samenleving die continu en snel verandert en in ontwikkeling is, om kinderen die daar op voorbereid zijn. Wij moeten er dus voor zorgen dat kinderen weerbaar worden en flexibel.

De term Positief Onderwijs is een vrije vertaling van het begrip Positieve Gezondheid, dat afkomstig is uit de zorg. Machteld Huber¹ introduceerde daar de term voor het vermogen van een individu om zich aan te passen aan, bijvoorbeeld fysieke, sociale en emotionele problemen en uitdagingen. Er wordt daarbij naar de totale ontwikkeling van een mens gekeken wat ook bij Positief Onderwijs terugkomt.

Positief Onderwijs biedt elke leerling een routekaart om een weerbaar en wendbaar mens te worden. Uitgangspunt daarbij is dat ieder kind dezelfde kansen krijgt om zichzelf optimaal te ontwikkelen en zich goed te voelen. Daarbij staan zijn individuele behoeften voorop en houdt de leerling zelf zoveel mogelijk de regie tijdens het hele proces.

Dit is te bereiken door in het onderwijs uit te gaan van de zogeheten ‘matrix van welbevinden’. Deze is ontwikkeld naar analogie van Machteld Hubers gedachtengoed. Binnen die matrix vormt het welbevinden van de leerling het fundament: de leerling moet zich goed voelen om zich te kunnen ontwikkelen, te leren en in het algemeen goed te functioneren. Binnen de driehoek ouders – school – omgeving wordt dit op school pedagogische veiligheid genoemd, zijnde het geheel van aanwezige en gecreëerde omgevingsfactoren die invloed hebben op het welbevinden van leerlingen. Deze veiligheid kan gecreëerd worden door het afstemmen en contact zoeken met andere betrokkenen uit de driehoek rond het kind.

Een ‘probleem’ bestaat niet, wel de vraag wat een kind nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen en te kunnen leren.

Machteld Huber benadrukt het belang van een op de persoon afgestelde, vraaggestuurde aanpak, in plaats van één die toewerkt naar het halen van een door externe partijen gestelde norm. Daarvoor is volgens haar een overgang nodig van een zogeheten controlemodel, dat een probleemgestuurde benadering heeft en voortdurend vraagt om alertheid en ingrijpen naar een adaptiemodel dat systeemgericht en vraaggestuurd is en uitgaat van mogelijkheden en zelfregulerend vermogen en daarmee indirect stuurt. Deze visie komt terug in Positief Onderwijs.

‘Positief Onderwijs’ betekent: ‘Anders denken door anders te kijken’²

Positief Onderwijs vraagt van de school en de leerkrachten dat zij het (Passend) onderwijs anders ontwerpen en inrichten. Nauwe betrokkenheid van de ouders hoort daarbij. De ontwikkeling van het kind staat dan centraal en moet gebaseerd zijn op zijn welbevinden en op zelfregie. Dit proces is inzichtelijk en wendbaar met de speciaal hiervoor ontwikkelde matrix (zie voor meer informatie pagina 3 en 4). Door een eigen aanpak te kiezen voor elke leerling creëer je vanuit ongelijke benadering juist gelijke kansen. Bij de invulling van het maatwerk gelden pedagogische basisprincipes omdat deze voorwaardelijk zijn voor competentieontwikkeling.

Dit betekent dat onderwijs, al dan niet in combinatie met (passende) zorg, zich niet primair richt op maximale competentieontwikkeling en een meetbaar, prestatiegericht resultaat. Het vergt van scholen dat zij zich juist richten op het vermogen van leerlingen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in hun leven om te gaan en waar mogelijk daarbij zelf de regie te voeren.

In deze visie is onderwijs niet strikt het domein van onderwijs- en zorgprofessionals, maar van al degenen die betrokken zijn bij een kind. Het gaat immers om het ontwikkelen van het vermogen om met veranderende omstandigheden om te gaan.

Daarmee heeft Positief Onderwijs ook een andere uitwerking: het leidt er ook toe dat alle direct betrokkenen zich ontwikkelen om tegemoet te komen aan de behoeften die moeten leiden tot welbevinden.

De matrix van Het Kind Observatie en Begeleiders Web: zeven dimensies

Positief Onderwijs kijkt vanuit een breed perspectief naar de ontwikkeling van een kind en stelt welbevinden als basisvoorwaarde. Vindt het kind voldoende aansluiting bij zijn omgeving? Kan het uit de voeten met de aangeboden leerstof? Is wat hij leert betekenisvol? Voelt het kind zich gelukkig of juist eenzaam? Heeft het zelfvertrouwen, vertrouwen in eigen kunnen³? Voelt het zich gehoord en geaccepteerd? Zit het goed in zijn vel?

Het kan ook zijn dat een leerling (extra) steun of zorg nodig heeft uit zijn omgeving. Het gaat erom dat het kind zich op zijn plaats, gezien, gewaardeerd, energiek en lekker in zijn/haar vel voelt, op de manier die bij hem past.

Om dit principe in de praktijk toe te passen, onderscheiden we voor de ontwikkelbehoefte van een kind zeven gebieden: motorisch, sensorisch, taal, cognitief, sociaal, emotioneel en

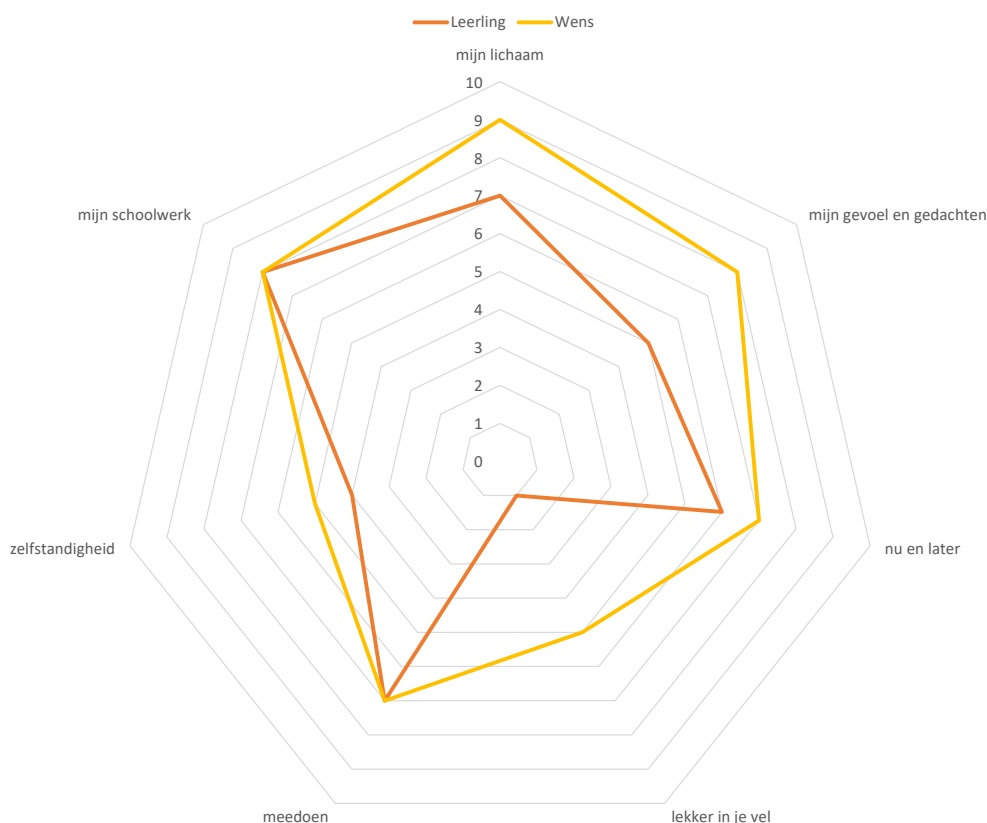
‘scholing’. Dit vind je als dimensies terug in de matrix: het zogeheten Kind Observatie en Begeleiders Web ofwel het KOBWeb.

KOBWeb: zeven dimensies

- **Mijn lichaam:** fysiek. Het functioneren in lijn met de ontwikkelingscurve, fysieke hygiëne, medische feiten of waarnemingen, lichamelijke klachten (al dan niet met lichamelijke oorzaak)
- **Mijn gevoelens en gedachten:** psychisch. Mentale gesteldheid en veerkracht, emotionele toestand, veerkracht, zelfvertrouwen, geestelijk functioneren in lijn met de ontwikkelingspsychologie, medische feiten of waarnemingen.
- **Nu en later:** metacognitie⁴. Betekenisvol bezig zijn. Levenslust, interne motivatie, toekomstperspectief, (eigen) doelen, ideeën of idealen nastreven, grip hebben op de eigen situatie.
- **Lekker in je vel:** kwaliteit van leven. Eigenwaarde, zelfvertrouwen, zelfbeeld, zelfacceptatie, welbevinden en geluk.
- **Meedoen:** sociaal emotioneel en interpersoonlijk. Meedoen met anderen, betekenisvolle relaties, sociale vaardigheden, betrokkenheid met de omgeving, communicatieve vaardigheden, zich gewaardeerd voelen, helpen en om hulp vragen, emotieregulatie, het initiatief nemen en anderen kunnen volgen.
- **Zelfstandigheid:** zelfredzaamheid. Zelfregie, zelfstandig werken, zelfmanagement, energie, zelfacceptatie. Intrapersoonlijk.
- **Mijn schoolwerk:** cognitie. Lesstof voldoende prikkelend, meer of minder tijd nodig hebben, voorwaarden voor de gevraagde prestaties op basis van leeftijd, cognitie en metacognitie.

Om zicht te krijgen op de ontwikkelbehoefte van een leerling wordt hij aan de hand van een reeks vragen⁵ tot zelfreflectie aangezet. Hoe hij scoort op die set vragen wordt weergegeven in een cijfer tussen de 1 en 10, die in het KOBWeb worden gezet.

Dit resulteert in een scorefiguur die als startpunt dient voor een gesprek tussen kind en onderwijskracht (of zorgprofessional) over aandachtspunten in de eigen ontwikkeling en aanpak. De dimensies ondersteunen de leerlinggerichte aanpak van Positief Onderwijs direct. Het mooie daarbij is dat de leerling de regie heeft waar het gaat over het formuleren van ontwikkel- en leerdoelstellingen aan de hand van de KOBWeb-matrix.

De onderwijsprofessional (en misschien ook de ouder) observeren tijdens dit proces de leerling. Zij kijken anders, met behulp van een vragenlijst⁶ die gebaseerd is op de zeven dimensies. Ook die krijgen een score op een schaal van 0 tot 10. Er kunnen overigens ook andere, eenvoudige instrumenten worden gebruikt voor deze observaties.

Ook kunnen de observaties soms onderbouwd worden met de meetbare (toets)resultaten.

Dit resulteert in een tweede scorefiguur in het KOBWeb, die als tweede haakje kan worden gebruikt voor het gesprek met de leerling en/of de onderwijs- of zorgprofessional over aandachtspunten in de leerontwikkeling en aanpak.

Theoretisch Kader

De Selfdetermination-theorie

De onderliggende theorie van Positief Onderwijs is de Selfdetermination-theorie (SDT)⁷. De essentie hiervan is dat een leeromgeving en leercultuur wordt gecreëerd die bijdraagt aan de intrinsieke motivatie van kinderen.

Welzijn wordt daarbij gedefinieerd als zelfvertrouwen, zelfontplooiing en vitaliteit. Daarbij moet bedacht worden dat intrinsieke motivatie bijdraagt aan iemands welzijn en dat Nederlandse leerlingen laag scoren op de factor zelfvertrouwen⁸.

Uitgangspunt van de Selfdetermination-theorie is dat een (leer)omgeving aan bepaalde kenmerken moet voldoen om intrinsiek gemotiveerd gedrag niet te verstoren. Welbeschouwd is het een theorie over demotivatie. Van intrinsieke motivatie is sprake als men-

sen een activiteit verrichten vanwege het plezier dat ze aan de activiteit zelf beleven - en dus niet vanwege een beloning of dwang.

Kinderen die intrinsiek gemotiveerd zijn om te leren, willen dat zelf. Zij voelen intern de behoefte of drang om dat te doen leren. SDT heeft een fundamenteel andere kijk op menselijke motivatie dan de gebruikelijke.

Een leerling wordt niet gezien als een vat waar je kennis in moet gieten, maar als een spons. In deze visie heeft hij van nature de neiging om kennis op te zuigen. Je hoeft alleen maar ervoor te zorgen dat die natuurlijke neiging niet wordt verstoord en dat de leeromgeving zo rijk is dat er genoeg water is om op te zuigen.

Dit is overigens bepaald geen nieuwe opvatting: het is ook terug te vinden in het werk van Montessori en vrijwel alle klassieke onderwijsvernieuwers. In de Selfdetermination-theorie gelden drie psychologische basisbehoeften als uitgangspunt. Dat zijn de behoefte aan competentie, autonomie en sociale verbondenheid. Motivatie voor een taak of activiteit ontstaat wanneer de leersituatie deze drie behoeften ondersteunt.

De in onderwijs zeer bekende, emeritus hoogleraar Luc Stevens⁹, die zijn theorie heeft gebaseerd op die van de Selfdetermination-theorie, spreekt over de basisbehoeften relatie, competentie en autonomie. Daarbij heeft hij zaken uitgewerkt als ‘Pedagogische Tact’ en ‘Pedagogisch Leiderschap’ voor toepassing in de praktijk.

Pedagogische Tact?

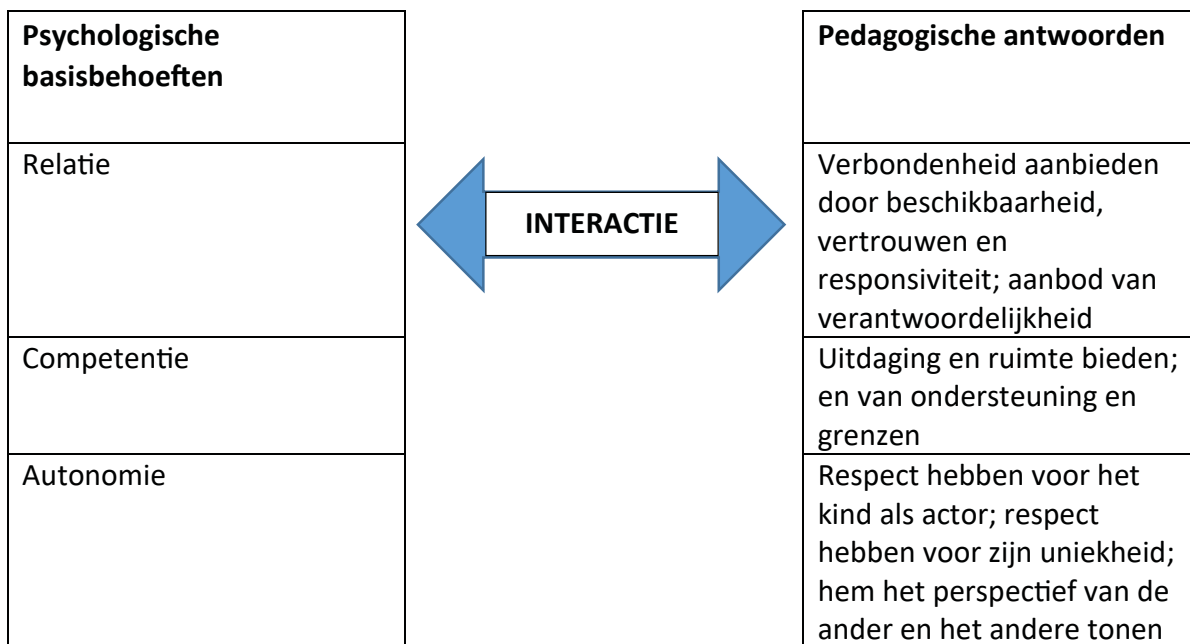
Pedagogische Tact gaat over de interactie tussen leraar en leerling en het vermogen van de eerste om die in een reeks ‘pedagogische ogenblikken’ steeds passend in te vullen; het vermogen dus van de professional om direct te weten wat te doen en wat juist níet te doen. Dit is in de ogen van Stevens gebaseerd op een diep gewortelde grondhouding. Een reactie die aansluit bij hoe de leerling de situatie beleeft en die hem tegelijkertijd in staat stelt om verder te gaan met zijn bezigheden.

Daardoor is er (pedagogische) veiligheid en rust in de klas. Het is zichtbaar en voelbaar dat de leerkracht op het juiste moment de juiste dingen doet en zegt, óók in de ogen van de kinderen. Het gaat dus niet om de competenties van de leraar, maar vooral om wie hij is.

Aan de basis van Pedagogische Tact ligt een pedagogische grondfiguur, die Luc Stevens in 2004 in het boek ‘Zin in school’ nader heeft beschreven. De kwaliteit van de interactie bepaalt volgens hem ook de kwaliteit van het pedagogische klimaat en daarmee die van de school. Dat de leerkracht zijn handelen afstemt op de behoefte op dat moment bij leerlingen is daarbij essentieel.

Samengevat in een model ziet Stevens' theorie er als volgt uit:

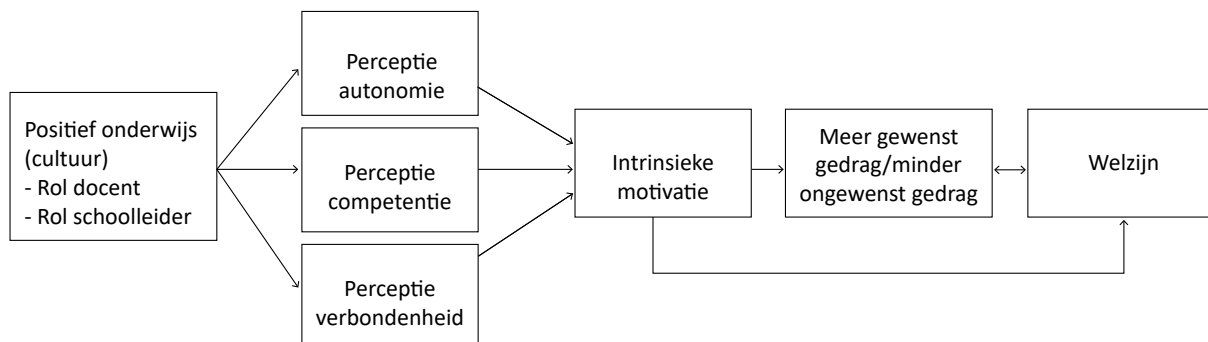

Figuur 1: pedagogische grondfiguur

Van groot belang is hierbij dat leraren zich bewust zijn van de waarden waar hun school (en dus ook zij zelf) voor staan: de pedagogische uitgangspunten. In een school moet daar overeenstemming over zijn onder het personeel, die verwoord is in een visie en het concept van de school en die herkenbaar terugkomt in het handelen en de praktijk van de school.

Vanuit het perspectief van Positief Onderwijs leidt dit tot een andere werkwijze en vraagt het om een andere rol en toerusting van leraar en leidinggevende. Eerder onderzoek laat zien hoe bepalend de schoolleider is voor de samenwerkkultuur op een school. Werken op basis van Positief Onderwijs vraagt om een verankering van de principes hiervan in de schoolvisie en om een leidinggevende die deze positieve werkwijze de ruimte geeft.

Dat ziet er als volgt uit:

Figuur 2: conceptueel model

Als de cultuur onderdeel uitmaakt van de transitie op school, wordt de laatste alomvattend en biedt die de leraren ook handvatten hoe zij om kunnen gaan met speciale onderwijsbehoefte van leerlingen op het gebied van gedrag en sociale ontwikkeling. Zo geeft het systeem de leerling de ruimte om zichzelf te zijn en handvatten voor een passende plek in het reguliere onderwijs.

Positief Onderwijs in de praktijk

Wat heeft Positief Onderwijs scholen te bieden?

In het huidige systeem zijn Onderwijs en Zorg op verschillende manieren met elkaar verbonden, als onderdeel van Passend Onderwijs, Jeugdzorg, Sociaal- en Maatschappelijk werk en de samenleving.

Betrokkenen, zoals de school, de ouders, leerlingen, (zorg)professionals en andere partners uit de directe omgeving van de leerling, zijn veelal *shareholders* én *stakeholders*. Zij vormen een complex netwerk met verschillende perspectieven en uitgangspunten. Dat maakt een eenduidige aanpak er niet makkelijker op.

Positief Onderwijs biedt een manier om deze complexiteit beter hanteerbaar te maken, onder andere door middel van een instrumentarium en een eenduidig begrippenkader. Scholen kunnen overigens eerder ingezette werkwijzen en instrumenten uit het onderwijs ook blijven inzetten en die waar nodig aanvullen met input van zorgprofessionals of andere educatieve partners.

Positief Onderwijs vormt een belangrijke pijler waar het gaat over het creëren van eerlijke, passende kansen. Dat is haalbaar voor elk schoolteam. Wel is de rol van de schoolleider cruciaal: die moet inspireren en de benodigde cultuuromslag faciliteren. Deze leider moet de volgende principes en uitgangspunten borgen:

- Het centraal stellen van de leerling.
- Een beredeneerd aanbod voor het welbevinden van de leerling (en alle betrokkenen) is voorwaardelijk om tot maximale (cognitieve) ontwikkeling te komen.
- ‘Anders denken door anders te kijken’ met als uitgangspunt de talenten en mogelijkheden van leerlingen. Wat gaat goed en wat kan dit kind beter?
- Concrete, werkbare handvatten voor professionals door ‘Anders denken door anders te kijken’.
- Het centraal stellen van andere competenties en vaardigheden bij alle betrokken professionals.
- De nadruk leggen op ontwikkelen en leren op basis van maatwerk en een gepersonifieerde aanpak, in plaats van toewerken naar externe normen, gebaseerd op uniformiteit en een prestatie gedreven aanpak.
- Echt samenwerken met de ouders en anderen uit de omgeving van de leerling.

Waarom Positief Onderwijs?

De doelstellingen van Positief Onderwijs, het waarom en waartoe.

De doelstelling van onderwijs in de 21^e eeuw moet in brede zin zijn dat elk kind toegang heeft tot voorzieningen in onderwijs en zorg die ontwikkeling mogelijk maken. Dit vraagt om anders, ontwikkelingsgericht, denken. Om dit te visualiseren in een basismodel is een vrije vertaling gemaakt van het Donutmodel van K. Raworth.

Het ‘rechtvaardige en veilige’ deel van de donut – ofwel het blauwe deel van onderstaande cirkel, is het veld waartoe ieder kind toegang hoort te hebben.

In het midden van de donut (centrale cirkel): de primaire levensbehoeften van elk kind, zoals voedsel, toegang tot onderwijs en gezondheidszorg en een veilige plek om te wonen en te spelen. Ook geliefd, gewaardeerd en gerespecteerd worden, valt hieronder. Daarnaast is een primaire levensbehoefte óók dat ouders of verzorgers vooruitkijken en het kind voorbereiden op een kansrijke en verantwoorde toekomst. Ouders en verzorgers zijn primair verantwoordelijk voor hun kind; de maatschappij is dat voor gezondheidszorg, onderwijs en brede, veilige kaders en voorzieningen om te komen tot een veilige en leefbare samenleving.

In de binnenste ring (blauwe cirkel): voorzieningen zorg, ontwikkeling en onderwijs waar ieder kind recht op heeft en die vastgelegd zijn in het verdrag voor de rechten van het kind (Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties). Dit is de plek waar regulier onderwijs wordt aangeboden, waaronder ook Passend Onderwijs en Jeugdzorg vallen. Hier zijn onderwijsinstellingen, Integrale Kindcentra (IKC's), samenwerkingsverbanden (SWV's) en jeugdzorginstellingen in eerste instantie verantwoordelijk voor, en ook landelijke programma's zoals recent 'Geweld hoort nergens thuis' (Ministerie VWS, 2018), een hulpprogramma om huiselijk geweld en kindermishandeling terug te dringen en duurzaam op te lossen.

Beleidsmakers en bestuurders op alle niveaus en samenwerkingsverbanden binnen het onderwijs zijn verantwoordelijk voor het bepalen en uitrollen van de strategische kaders voor deze brede basis.

De Algemene Vereniging Schoolleiders (AVS) is betrokkene bij 'Positief Onderwijs' aan de kant van onderwijs vanuit de representatie van de rol van leidinggevend. Het vormgeven van de schoolcultuur, die nodig is om anders kijken en anders denken waar te kunnen maken is hierbij een belangrijk thema voor schoolleiders. Intraverte is een landelijke zorgpraktijk die kinderen begeleidt bij hulpvragen op het gebied van gedrag en bewegen. Haar rol binnen Positief Onderwijs is om het onderwijs van kennis te voorzien over wat de 'totale ontwikkeling van het kind' behelst. Dit om het signaleren en preventief handelen door leerkrachten en intern begeleiders te verbeteren door hen toe te rusten en te ondersteunen. Reguliere jeugdzorg wordt geboden door de Centra voor Jeugd en gezin en maatschappelijk werk, al dan niet in samenwerking met Jeugd-, veiligheids- en zorg-adviesteams. In de binnenste ring geldt het principe van één plan voor elk kind en gezin binnen de basiszorg (de lichte zorg).

Buitenste ring: de buitenste ring geeft de grens aan tussen het reguliere onderwijs en de reguliere zorg (zoals consultatiebureaus en huisartsen). We zullen moeten erkennen dat er ten aanzien van de in deze ring benoemde gebieden er meer nodig is dan in de reguliere aanpak, zoals deze in de middelste ring benoemd wordt, geboden kan worden. Hier komt een specialistische aanpak en ook specialistische hulp in beeld. Het gaat dan om het speciaal onderwijs, vanuit de samenwerkingsverbanden onderwijs en gerichte zorg door de jeugdzorginstellingen, veiligheidsnetwerken en het maatschappelijk werk. Het inrichten van Passend onderwijs voor 'ieder' kind in een speciale samenhangende aanpak met een inzichtelijk traject daarbij. In de buitenste ring kan een casus aanleiding geven om het afwegingskader en de Meldcode¹⁰ toe te passen.

Bij deze zorg zijn organisaties als 'Veilig Thuis' of de Kinderbescherming aan zet. Het principe van één kind, één gezin, één plan is in deze fase gericht op specialistische, zware zorg. Intraverte zit aan de kant van het 'veiligheidshuis' (preventieve zorg, trauma's, psychologische problemen, begeleiden en behandelen in een positieve aanpak). De AVS zit, zoals gezegd, aan de kant van schoolleiders. Schoolleiders zijn eindverantwoordelijk voor (Passend) onderwijs op school en voor onderwijszorgarrangementen. Schoolleiders hebben een spilfunctie voor onderwijs binnen de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) en moeten zorgen voor het agenderen van het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) tussen onderwijs, gemeente en zorg. Aandachtspunten zijn altijd de informatie-uitwisseling en het volgen van de privacyregels, zoals beschreven in de AVG.

Tot slot dit: Positief Onderwijs is een middel, geen doel op zich. Het helpt onderwijsprofessionals en kinderen in hun ontwikkeling en het vergroten van hun kansen. Welbevinden leidt tot zelfvertrouwen. Zelfvertrouwen is nodig voor zelfregie. Zelfregie geeft welbevinden. Kortom, welbevinden is een harde voorwaarde voor een kind, wil het zich kunnen ontwikkelen. Daarmee is Positief Onderwijs een preventieve, toegankelijke en effectieve benadering om binnen de bestaande werkwijze in het basisonderwijs leerlingen en professionals beter uit te rusten voor een leerlinggerichte aanpak.

Waarom deze white paper?

Petra van Haren en Koos Stienstra zien dat onderwijs- en zorgprofessionals enorm gemotiveerd zijn om vanuit hun functie en verantwoordelijkheid kinderen te geven wat zij nodig hebben. Iedereen wil dat zij de beste kansen krijgen om zich te ontwikkelen en dat zij perspectief hebben op een goede toekomst.

Tegelijkertijd ziet Petra hoe scholen worstelen met het invullen van Passend onderwijs. En het aantal verwijzingen naar het speciaal onderwijs neemt ook weer toe. De politiek en het veld hebben daarbij een statisch beeld van Passend onderwijs.

Koos signaleert een exponentiële toename van het aantal kinderen dat begeleiding vraagt (en krijgt) bij Intraverte. Dat gebeurt mede doordat zij 'last' hebben van de van buitenaf opgelegde normen die gelden voor 'het gemiddelde kind'. Met individuele verschillen in ontwikkeling en rijping wordt daarbij onvoldoende rekening gehouden.

Voorkomen is beter dan genezen. Met andere woorden: een goede (preventieve) aanpak op maat stimuleert dat kinderen zich goed ontwikkelen en voorkomt onnodige zorgvragen. Tegelijkertijd zien zij dat er veel gevraagd wordt van onderwijsprofessionals.

Wat ontbrak, was een effectieve, eenvoudige aanpak waarmee je n t even anders naar een leerling kan kijken en je makkelijker en beter een leerlinggerichte aanpak kan toepassen. In de praktijk ontbreekt veelal  f een instrument  f bezwijken professionals onder de grote administratieve lasten die het gevolg zijn van de huidige meet- en 'gemiddeldencultuur'.

Daarom namen zij een kijkje in de zorgsector, waar het concept 'Positieve Gezondheid' van Machteld Huber veelbelovend is. Dat gaat uit van eenvoudige principes zoals welbevinden, zelfregie en ongelijke behandeling en zorgt voor goede resultaten. In de zorg worden op basis van dit concept strak genormeerde werkwijzen vervangen, tot tevredenheid van cliënten en zorgprofessionals.

Petra en Koos hebben dit concept van de zorg vertaald naar het onderwijs, gedreven als zij zijn om voor kinderen maximale ontwikkelingskansen te creëren  n om professionals met beter 'gereedschap' uit te rusten.

De denkwijze achter Positief Onderwijs is niet helemaal nieuw. Maar het concept is nu wél goed uitgewerkt en concreet gemaakt. Met behulp daarvan kan het welbevinden van kinderen  n professionals worden vergroot en onnodige werkdruk voorkomen. Zij hebben ervoor gekozen om dit concept uit te leggen in deze white paper zodat alle onderwijs- en zorgprofessionals er gebruik van kunnen maken. Bovendien hopen zij dat het concept van Positief Onderwijs verder kan worden ontwikkeld op basis van de hulp, inzet en praktijkervaringen van collega's.

Meer informatie op www.positiefonderwijsnederland.nl

Over de auteurs

Drs. J.G. (Koos) Stienstra (1961)

Medeoprichter & directeur Intraverte

Intraverte is een landelijke zorgpraktijk waar kinderen en hun ouders terecht kunnen met sensomotorische en sociaal emotionele hulpvragen. Intraverte biedt laagdrempelige zorg en werkt nauw samen met leerkrachten en lb-ers op ruim 100 basisscholen. Kennis delen staat hoog in het vaandel. Het is Koos zijn missie om te doen wat ècht nodig is; werk dat ertoe doet: zinvol voor organisaties, betekenisvol voor individuen. Hij heeft vanuit zijn achtergrond – economie, taal en religie - ontwikkelprogramma's opgezet voor diverse organisaties. Door banken, spoorwegen, belastingdienst, landbouworganisaties en onderwijsorganisaties werd en wordt hij voortdurend geconsulteerd om de verbinding te leggen tussen economische noodzaak en individuele betekenis. Koos is als directeur van Intraverte enorm begaan met de zinvolle begeleiding van kinderen. In zijn praktijk is dagelijks zichtbaar dat er veelal vanuit protocollen met kinderen wordt geoefend met vaardigheden waar ze nog niet klaar (rijp) voor zijn. De Intraverte-praktijk bewijst dat, door nét iets anders te kijken, een begeleider veel meer kan betekenen voor de toekomst van een kind. Dat geldt ook voor leerkrachten, die met een heel klein beetje meer kennis en wat oefening, nog meer het verschil kunnen maken voor dat éne unieke kind.

G.P.M. (Petra) van Haren, MBA-ME (1965)

Voorzitter Algemene Vereniging Schoolleiders (AVS)

De AVS is een vak- en beroepsorganisatie van en voor leidinggevers in het funderend onderwijs. Petra heeft een brede ervaring in de sector onderwijs als leraar, schoolleider en bestuurder. Ook heeft zij in het bedrijfsleven gewerkt. Leiderschap in het publieke domein heeft haar passie, omdat ontwikkelen van kinderen, ontwikkeling van scholen, kwaliteit van onderwijs en zorg en het inbedden van maatschappelijke ontwikkelingen valt en staat met de kwaliteit van het leiderschap. Het is haar stellige overtuiging dat investeren in kinderen en hun ontwikkeling, dit op alle manieren centraal stellen, de basis is waarop onze samenleving haar toekomst bouwt. Schoolleiders hebben een cruciale rol bij het realiseren van de onderwijszorgkwaliteit in de school en geven leiding aan innovatie, zij inspireren teamleden en andere educatieve partners om samen te werken. Schoolleiders maken het mogelijk dat er ruimte is voor onderzoek, experiment en ondernemerschap. Ontwikkelingen die nodig zijn om de school en haar leerlingen toe te rusten voor een kansrijke toekomst. Vanuit dit perspectief is Petra mede-bedenker en uitdrager van Positief Onderwijs en hoopt zij schoolleiders en anderen in het publieke domein hiermee te inspireren.

Eindnoten

1. Huber, M., Knottnerus, J. Green, L. et al. 26 juli 2011. How should we define health? BMJ 2011. Machteld Huber is Initiatiefnemer van “Mijn positieve gezondheid”, en van oorsprong huisarts. Ze ontwikkelde een nieuw, dynamisch concept van gezondheid, gebaseerd op veerkracht, functioneren en eigen regie.
2. Van Haren, G.P.M. en Stienstra. K. november 2018. Vrij naar een uitspraak van Koos Stienstra: ‘Als we morgen doen wat we gisteren deden ... lopen we overmorgen helemaal vast’
3. Zie ‘Staat van het Onderwijs’, April 2019’, paragraaf 1.1.3: “Ook het vertrouwen in eigen vaardigheden om actief aan de samenleving mee te doen is bescheiden”
4. Metacognitie is een belangrijke vaardigheid en vormt een onderdeel van een efficiënte leervaardigheid. Als iemand weet hoe hij kennis opdoet, kan hij er zijn leerstrategie op afstellen. Meestal worden binnen metacognitie nog de volgende twee deelaspecten onderscheiden: zuivere kennis en inzicht in het (eigen) leerproces.
5. KOBWeb vragenlijst kind, Intraverte 2018
6. KOBWeb vragenlijst zorgprofessionnl- ouder/verzorger, Intraverte 2018
7. zie Martens, 2010; Rigby & Ryan, 2018. Ryan & Deci (2000) zijn de grondleggers van deze theorie.
8. Zie ‘Staat van het Onderwijs’ “,April 2019, paragraaf 1.1.3: “Ook het vertrouwen in eigen vaardigheden om actief aan de samenleving mee te doen is bescheiden
9. Prof. dr. Luc Stevens is oprichter van het Nederlands Instituut voor Onderwijs en Opvoedingszaken NI-VOZ, een onafhankelijk instituut dat onder meer nieuwe onderwijspraktijk legitimeert. Van hieruit zijn concepten als ‘Pedagogische Tact’ en ‘Pedagogisch Leiderschap’ ontwikkeld.
10. Per 1 januari is de meldcode veranderd. De professionele norm is sindsdien om melding te doen bij Veilig Thuis als er vermoedens zijn van acute of structurele onveiligheid. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>